

Sağlık Hukuku

Doç. Dr. Sadık TOPRAK
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fak. Adli Tıp AD
sadiktoprak@gmail.com sadiktoprak.com

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sadık Toprak'a aittir.

Hasta Hakları (Hasta Hakları Yönetmeliği)

- Tıbbî Özen Gösterilmesi Hakkı
- Kendisine İlişkin Olarak Genel Bilgi İsteme Hakkı
- Kayıtları İnceleme ve Düzeltmesini İsteme Hakkı
- Mahremiyetine Saygı Gösterilmesi Hakkı
- Bilgilerin Gizli Tutulması Hakkı
- Tıbbî Araştırmalarda Hasta Hakları
- Güvenliğin Sağlanması Hakkı
- Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Din Hizmetlerinden Yararlanma Hakkı
- İnsani Değerlere Saygı Gösterilmesi ve Ziyaret Hakkı
- Refakatçi Bulundurma Hakkı
- Hizmetin Sağlık Kurum ve Kuruluşu Dışında Verilmesi Hakkı

- Hasta ve Hekim Hakları
- Tıbbî Müdahalelerden Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk
- Hekimlerin Cezaî Sorumluluğu
- Sağlık Hizmetlerinde İdarenin Sorumluluğu

İzin ve Onay Olmaksızın Tıbbî İşleme Tâbi Tutulmama Hakkı

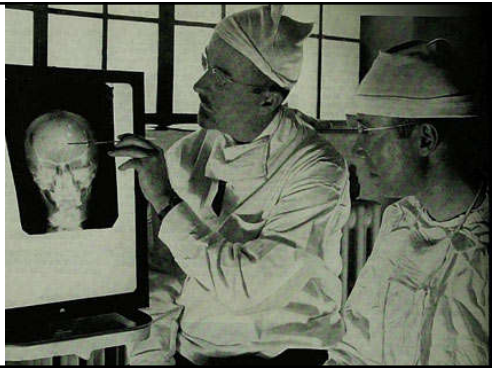
- Aydınlatılmış onam
- Her birey kendi bedenine ne yapılacağını bilme ve belirleme hakkına sahiptir, bu temel insan haklarından biridir.

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sadık Toprak'a aittir.

Aydınlatılmış Onam

- Muayenenin, tedavinin ya da cerrahi girişimin avantaj ve dezavantajları açıklanmalı
- Alternatif tedaviler açıklanmalı
- Olası komplikasyonlar anlatılmalı
- Olası yan etkiler belirtilmeli
- Genel - Örtülü onam (Zimni onam)

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sadık Toprak'a aittir.

Uygulamada aydınlatılmış onam

1. Bilinci yerinde olan hasta için aydınlatılmış onam,
2. Bilinci yerinde olmayan hasta için aydınlatılmış onam,
3. Küçük/çocuk hasta için aydınlatılmış onam

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlgilin Mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sadık Toprak'a aittir.

Çocuk ve Genç Erişkin Hasta

Genel kabul gören görüş (Kesin değil-istisnalar var)

- 16 yaş altı ve yaptığı eylemin anlam ve sonuçlarını anlayabilecek düzeyde çocukta: hem ebeveyn hem de kişinin onamı olmalıdır.
- 16 yaş altı ve yaptığı eylemin anlam ve sonuçlarını anlayamayacak düzeyde çocukta: ebeveyn onamı yeterlidir.
- 16 yaş üstü için: Ebeveyn onamına gerek yoktur.

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlgilin Mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sadık Toprak'a aittir.

Bilinci Yerinde Olan Hasta

- Hastanın yeterliliği
- Bilginin açıklanması, kavranması
- Hastanın gönüllülüğü
- Bilinci açık olan hastanın tedaviyi reddetmesi

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlgilin Mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sadık Toprak'a aittir.

Aydınlatılmış onamda istisnalar

1. Yaşam kurtarıcı müdahalenin derhal yapılması halinde yaşamsal tehlikenin başlayacağı öngörüldüğünde,
2. Hastanın bilinçsiz olduğu, dileğini bildiremediği, ancak acil girişimin sağlığını ya da yaşamını koruyacağı durumda,
3. Yasal zorunluluğun bulunduğu durumda, ancak hastayla iletişim kurulmalı ve açıklama yapılmalıdır.
4. Hastanın mental bozukluğu nedeniyle onam verme kapasitesine sahip olmadığı durumda,
5. Hasta yakınının vekil onam ya da ebeveyn onamı verebilecek kapasiteye sahip olmadığı durumunda,
6. Çocuğun üstün yararının bulunduğu durumda, acil hekimi onamsız tıbbi girişimde bulunabilmektedir

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlgilin Mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sadık Toprak'a aittir.

Hekim Hakları

- Temiz, Sağlıklı ve Modern Şartlarda Çalışma Hakkı
- Hekimler arası Saygı ve Güvene Önem Verilmesini İsteme Hakkı
- Hastadan Saygı ve Güven Bekleme Hakkı
- Ücret Talep Etme Hakkı
- Gereğinden Fazla Hastaya Bakmama Hakkı
- Hastanın Tedavisini Üstlenmeme veya Tedaviyi Yarıda Bırakma Hakkı
- Hastaya İyileşme Garantisi Vermeme Hakkı
- Mesleğini Serbestçe Uygulama Hakkı
- Danışma Hakkı
- Tıp Etiği İlkelerine Uyulmasını İsteme Hakkı

Tıbbî Müdahalelerden Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk

Sözleşme Sorumluluğu

- Vekalet Sözleşmeleri (BK 386.Madde)
- Yapıt Sözleşmeleri (BK 355. Madde)
- Hizmet Sözleşmeleri

Haksız Fiil Sorumluluğu

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kopya ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sağlık Toprak'a aittir.

Sağlık Hizmetlerinde Hizmet Kusuru

a. Doğrudan Doğruya Hizmetten Kaynaklanan Kusurlar

Personel yetersizliği: Sağlık hizmetinin beklenen seviyede yürütülmesine yetecek kadar personel bulunmaması sebebiyle bir zarar doğduğunda, hizmet kusuru sebebiyle idare sorumludur.

Mekan ve araç-gereç yetersizliği (eksik donanım)

Mekan ve araç-gereçlerin hijyenik olmaması

b. Tıbbî Hatalardan Kaynaklanan Kusurlar

c. Hizmet Kusurunda Rücu

Kamu sağlık kuruluşlarında hizmetin görülmesi sebebiyle meydana gelen zararlardan idare sorumludur. Bu yüzden, kamu hastanelerinde çalışan sağlık personelinin verdiği hizmetten bir zarar doğması durumunda zarar gören kişi, idarenin sorumluluğu yoluna gitmek zorundadır. Tazminatı ödeyen idare, kusuru oranında personeline rücu etme hakkına sahiptir.

Tıbbi uygulama hatası unsurları

1. Eylemin hukuka aykırı olması,
2. Eylemi yapan kişinin kusurunun bulunması,
3. Eylem sonucu zarar oluşması,
4. Zarar ile eylem arasında nedensellik (iliyet) bağı olması

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kopya ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sağlık Toprak'a aittir.

İnsan üzerinde deney ve deneme

- a. Araştırmanın, öncelikle insan dışı deney ortamında veya yeterli sayıda hayvan üzerinde yapılmış olması,
- b. İnsan dışı deney ortamında veya hayvanlar üzerinde yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların insan üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,
- c. Araştırmanın, insan sağlığı üzerinde öngörülebilir zararlı ve kalıcı bir etki bırakmaması,
- d. Araştırma sırasında kişiye insan onuruyla bağdaşmayacak ölçüde acı verici yöntemlerin uygulanmaması,
- e. Araştırmayla varılmak istenen amacın, bunun kişiye yüklediği küfete ve kişinin sağlığı üzerindeki tehlikeye göre daha ağır basması,
- f. Üzerinde araştırma yapılacak ilginin, araştırmanın mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak yazılı rızasının olması ve bu rızanın herhangi bir menfaat teminine bağlı bulunmaması,
- g. Yapılacak araştırmayı ilgili etik kurulun uygun görmesi,

- Tıbbi Malpraktis, 'Tabibin tedavi esnasında güncel standart uygulamaları yapmama durumu, beceri noksanlığı yahut hastanın tedavisini vermemesiyle gelişen zarar' biçiminde tanımlanmaktadır.

- Komplikasyon vs malpraktis

Bu sunumda yer alan yazı, fotoğraf ve sair içerikleri, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kopya ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlaması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Mevzuatı uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ürünün maddi ve manevi tüm telif hakları Sağlık Toprak'a aittir.

Dünya Tabipleri Birliği Helsinki Bildirgesi

- Riskler, Yükler ve Yararlar
- Savunmasız Gruplar ve Kişiler
- Bilimsel Gereklilikler ve Araştırma Protokolleri
- Araştırma Etik Kurulları
- Özel Yaşam ve Gizlilik
- Aydınlatılmış onam
- Plasebo Kullanımı
- Araştırma Sonrasına İlişkin Hükümler
- Araştırmaların Kayıt Edilmesi, Bulguların Yayımlanması ve Yaygınlaştırılması

YARGITAY Ceza Genel Kurulu (Esas: 2012/1347-karar: 2014/30)

- Suç tarihlerinde...Verem Savaş Dispanserinde görevli doktor olan sanık Y. C..'un yirmi, Gazi Köy Sağlık Ocağında görevli doktor olan sanık ...'in altı, aynı yerde görevli Doktor olan sanık ...'in üç, Feke Sağlık Ocağında görevli doktor olan sanık ...'nun ise üç adet reçeteyi hastaları görmeden düzenledikleri,
- Adli Tıp Kurumu ve bilirkişi raporlarına göre; reçetelerin bir bölümünün hastalık tanısı içermediği, bir kısım ilaçların teşhisle uyumlu bulunduğu, bir kısmının ise hastalara konulan teşhisle uyumlu olmadıkları,
- Suça konu reçetelerde adı geçen hasta veya yakınlarının, sanıkların görevli oldukları sağlık kuruluşlarına gitmediklerini ve sanıklara muayene olmadıklarını, reçetelerin bilgileri haricinde düzenlediklerini, sağlık karnelerini eczanelere bıraktıklarını, reçetelere konu ilaçların eczaneden alındığına ilişkin imzaların kendilerine ait olmadığını, bir kısmının ise anne ve babalarına ait sağlık karnelerini götürüp sanıklara ilaç yazdırdıklarını beyan ettikleri,

Uyuşmazlık konusu bu açıklamalar ışığında değerlendirildiğinde;

- Doktor olarak ilk görev yerlerinde çalışmaya başlayan sanıkların, aralarında maddi bir ilişki bulunduğu her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delillerle ispatlanamayan eczane sahiplerinin gönderdiği ya da hasta yakınlarının bizzat getirdikleri sağlık karnelerine, hastaları görmeden, büyük bölümü konulan hastalık tanısıyla uyumlu ilaç yazma şeklindeki eylemlerinin, sosyal güvenlik kuruluşlarınca ödenen katkı payının doğması, bu şekilde eczane sahiplerine menfaat sağlanması ve kamu zararına da neden olunması hususları gözetildiğinde, **görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğunun** kabulünde zorunluluk bulunmaktadır.
- Çoğunluk görüşüne katılmayan Genel Kurul Başkanı ve sekiz Kurul Üyesi; "sanıkların eylemlerinin görevi kötüye kullanma değil, **memurun resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturduğu**, bu nedenle itirazın kabulüne karar verilmesi gerektiği" düşüncesiyle karşı oy kullanmışlardır.

- Adlarına reçete düzenlenen sekiz kişinin hipertansiyon ve kalp hastalığı olduğuna ilişkin sağlık kurulu raporu bulunduğu de söz konusu hastalıklara ilişkin ilaçlara yer verildiği,
- Reçetelerde yazılı ilaçların tümünün, suç tarihi itibarıyla 1.493.032.854 (1.493) Lira değerinde olduğu,
- Sanık Y. C..'un; suçlamaları kabul etmediğini, genellikle hastaları muayene edip ilaç yazdığını, ancak raporu olan hastalara gelememeleri halinde zorluk çıkarmadığını, hasta yakınlarının sağlık karnesi ve raporla müracaat etmesi halinde ilaç yazdığını, iş yoğunluğu nedeniyle karne sahibinin bizzat kendisi olup olmadığını kontrol etmediğini, ilaçların alındığı eczanelerle arasında maddi ya da manevi herhangi bir bağ bulunmadığını belirttiği,

Aşağıdakilerden hangisi bir tür aktif ötenazi yöntemi olarak kabul edilmektedir? (Eylül 2010)

- Hasta odasının ısısının düşürülmesi
- Hastanın beslenme desteğinin azaltılması
- Hastanın sıvı desteğinin azaltılarak geri çekilmesi
- Hastaya letal doz ilaç verilmesi
- Hastanın kemoterapi seanslarının azaltılması

- Sanık S.. B..'in; H.K.'u tanıdığını, kendisine telefon ederek gerek ilaç müessesili, gerekse kalfası vasıtasıyla gönderdiği sağlık karnelerine ilaç yazdığını, ilaç fiyatları hakkında bir fikri bulunmadığını, eczacılarla maddi bir bağlantısı olmadığını, sağlık mensubu olmasına güvenip şahısların vermiş olduğunu düşünerek hastaları görmeden reçete hazırladığını söylediği,
- Sanık E.. B..'in idari soruşturma aşamasında; eczacıların kendisini telefonla arayarak gönderdikleri sağlık karnelerine sağlık mensubu olmalarına güvenip ilaç yazdığını ifade ettiği, ancak duruşmada ise hastaları görmeden sahte reçete düzenlemediğini beyan ettiği,
- Sanık S.. P..'nun; genelde istek üzerine ilaç yazmadığını, ancak hastayı önceden tanıyorsa, yaşlı ve raporu da varsa görmeden reçete düzenlediğini de olduğunu, suç tarihinde önceden tanıdığı bir ilaç firması müessesisinin on sekiz adet sağlık karnesi getirip, yakınlarına ait olduğunu belirterek kendisinden ve diğer doktordan ilaç yazmasını istediğini, yalnızca bir adet reçete düzenlediğini, hatta sonradan pişman olduğunu, ancak reçeteyi iptal etmediğini savunduğu,

Terminal dönemde bir hastalık nedeniyle hayatı yaşam destek cihazlarına bağlı, yapay olarak sürdürülen bir hastada destek cihazları kapatılarak hastalık doğal sürecine bırakılmıştır.

Bu hastanın durumunu en iyi aşağıdakilerden hangisi tanımlar (Nisan 2011)

- Aktif ötenazi
- Pasif ötenazi
- Hekim yardımlı intihar
- İndirek ötenazi
- Gönüllü olmayan ötenazi

Aşağıdakilerden hangisi, aydınlatılmış onam sürecinde yer almaz? (2013 Sonbahar TUS)

- A) Alternatif tedavi metodları
- B) Ekonomik problemler
- C) Fayda/zarar oranı
- D) Tanı yöntemleri
- E) Tedavi metodları

Aşağıdakilerden hangisi hekim andı ile topluma verilen güvencelerden biri değildir? (Nisan 2009)

- A) Ayrımcılık yapmamak
- B) Zarar vermemek
- C) Hastanın sırrına saygı duymak
- D) Hastanın iyileşmesini sağlamak
- E) Mesleğin ahlaki ilkesine uymak

Kaynaklar

- Birinci Basmakta Adli Tıp. Ed: Koc S ve Çın M. Bölüm: Güncel Durumu ile Hukuki ve Tıbbi Açılardan Otopsi Süreci. Sf 140-157. İstanbul Tabip Odası Yayınları. 2010. ISBN: 9786055887331.
- Hincliffe, J. (2011). Forensic odontology, part 5. Child abuse issues. *BDJ*, 210, 423-428.
- YEŞİL, Pinar, Sultan TAŞCI, and Gürsel ÖZTUNÇ. "Yaşlı istismarı ve ihmali." *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 6.2 (2016): 128-134.
- Mahmut Ağrıoğlu, Sunay Yavuz, Yıldray Zeyneloğlu. Adli Tıp Stajı Ders Notları. Manisa 2005
- Mustafa Talip Şener, Çağrı Kara. Adli nitelikli ölümün belirlenmesi ve silenecek yolu. *Genel Tıp Derg* 2014;24(EK 2):58-61
- KÜÇÜK, Ahmet, and Mahmut Alp Karahan. "Beyin ölümü tamsı ve son değişikliği." *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 12.2 (2015): 329-331.
- *Clinical forensic medicine: a physician's guide* / edited by Margaret M.Stark. -- 2nd ed. Rev. ed. of: *A physician's guide to clinical forensic medicine*. c2000.
- www.forensicmed.co.uk
- https://www.acilcalisanlari.com
- Simeniti, Francesco, Leonardo Ciccone, and Lorenzo Desinan. "Accidental death in a jack-knife position." *Forensic Science International: Reports* 1 (2019): 100048.
- Nourma, Y. et al. "Accidental hanging among children and adults: A report of two cases and review of the literature." *Egyptian Journal of Forensic Sciences* 6.3 (2016): 310-314.
- Akın, Merve. "Aile içi şiddet." *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71.1 (2013): 27-41.
- Kim, Eun Na, Jae-Yoon Shim, and Chongjai Kim. "Wharton Jelly Hair in a Case of Umbilical Cord Stricture and Fetal Death." *Journal of pathology and translational medicine* 5.3.2 (2019): 145.
- Ersoy, Nermis, Mıezzer ÖZCAN Şenese, and Rahime Aydın Er. "Acil tıp'ta aydınlatılmış onam." *Ulusal Travma Acil Cerrahi Derg* 16.1 (2010): 1-8.
- Jang, Eun Sil, and Sanghan Lee. "Significance of knife tip injuries as Hesitation Marks." *Korean Journal of Legal Medicine* 43.1 (2019): 7-15.